

Список літератури

1. Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні на 2021 рік: станом на 16.11.2021 / М-во аграрної політики та продовольства України. Київ, 2021. С. 462-463.
2. Сало І. З'їсти – не з'їмо. *Садівництво по-українськи*. 2021. № 3. С. 8-12.
3. Кароматов И.Д., Набиева З.Т. Лечебные свойства персиков. *Биология и интегративная медицина*. 2017. № 2. С. 156-163. URL: <http://lechebnyye-svoystva-persikov.pdf> (дата звернення 21.02.2022).

УДК 635.262"324":631.526.3-027.31

СИЧ З. Д.¹, д-р. с.-г. наук, професор

МЕРЕЖЕНЮК В. А.², фермер

КУБРАК С. М.¹, канд. с.-г. наук, доцент

¹*Білоцерківський національний аграрний університет*

²*Інститут часниківництва*^{TM}

zsyach@ukr.net, vadmer@meta.ua, kubraksyweta@ukr.net

НОВИЙ СОРТ ЧАСНИКУ ОЗИМОГО АЙДЕР

В результаті багаторазового індивідуального клонового добору було створено новий сорт часнику озимого Айдер. Маса головки складає 50-100 г, яка утворена 4-6 зубчиками. Урожайність сорту Айдер складає 12-15 т/га.

Ключові слова: сорт, часник озимий, повітряна цибулина, однозубка.

Часник – важлива овочева рослина з різними напрямками використання. Незважаючи на великий попит, українське часниківництво відчуває недостатню кількість сортів з метою забезпечення технологічних вимог вирощування, післязбиральної доробки, зберігання і маркетингу. Міжнародна конкуренція змушує вітчизняне виробництво зосереджувати велику увагу на селекцію і насінництво нових сортів з високою адаптивністю до мінливих умов середовища і різних технологій вирощування [3, 4].

Селекція часнику дуже специфічна і зумовлена біологічними особливостями рослин, у яких відсутнє статеве розмноження через насіння. Основним способом селекції продовжує залишатися пошук природних або індукованих соматичних мутантів з наступним доббором клонів у полі, чи мікроклонів – у лабораторіях, що пов'язано з вегетативним розмноженням через зубок, повітрянку і однозубку. Завдяки сучасним досягненням селекціонери уже очікують великих зрушень від можливостей сучасної технології вирощування ліній з біологічного насіння. Цю комерційну технологію розробила відомий вчений у галузі часниківництва професор з фізіології рослин Rina Kamenetsky, Ph. D. (The Volcani Center, State of Israel), яка вперше створила комерційні лінії часнику з насіннєвим розмноженням [1, 2]. Це відкриває нові можливості насіннєвого розмноження, оздоровлення, пришвидшення створення сортів і, навіть – гетерозисних гібридів.

Впродовж багаторічних досліджень вихідного колекційного матеріалу часнику озимого нами були знайдені нові мутантні рослини у багатьох промислових і місцевих сортів. Серед них високою продуктивністю, адаптивністю, стійкістю проти хвороб відрізняються мутанти із сортів Любаша, Прометей, Дюшес та інших, які належать до сорто типу Любаша. Так, завдяки направленому пошуку рослин з низькими стрілками, великими зубками, повітряною та однозубкою, широкими темно-зеленими листками такі рослини були знайдені у популяціях сорту Любаша, які вирощені у різних місцевостях. Наступними багаторазовими індивідуальними клоновими доборами було створено новий сорт Айдер.

Сорт Айдер відноситься до середньостиглих. В умовах Центрального Степу за висаджування зубками у середині жовтня він порівняно стійкий до передчасної передзимової появи сходів, добре перезимовує за глибини висаджування 8 – 10 см і дружно відростає весною. Технологічна готовність до викопування наступає у першій декаді липня. Оптимальна, економічно вигідна маса зубка для висаджування становить 5 – 7 г.

Стрілки дружно появляються весною у кінці травня (здебільшого з 25 – 27 травня). Добір проводився і продовжує проводитися на здатність до утворення великих головок незалежно від виламування стрілок після їх утворення. Знайдені клони дозволяють отримувати порівняно великі головки без виламування. Різниця між рослинами із стрілками і без стрілок становить 25 – 30 %, тоді як в інших сортів із цієї сортогрупи цей показник є вищим і становить 30 – 40 %. Листки темно-зелені, широкі. Мають щільне покриття восковим нальотом. Ступінь пошкодження листків личинками часникової молі та ураження часниковою іржею на рівні інших сортів.

Висота стрілок сягає 80 – 100 см. Суцвіття невеликі і налічують у середньому 100 вирівняних повітряних цибулинок. Горошіння у сторону дрібненької повітрянки не допускається і вимагає ретельного добору під час збирання врожаю стрілок. В одному кілограмі повітрянки після обмолочування нараховується 12 – 15 тисяч штук повітряних цибулинок. Така повітрянка легко калібрується за розміром і питомою масою у повітряних потоках з можливістю формувати партії, у яких кожний кілограм нараховуватиме 9 – 10 тисяч штук вирівняних повітряних цибулинок.

Оптимальна маса однозубки становить від 15 до 30 мм. Однозубка від 5 до 9 мм цінна для повторного отримання великої однозубки. З метою отримання однозубки авторами розроблено спосіб вирощування на сітках і отримано свідоцтво на деклараційний патент.

Цибулини отримані із зубків 5 – 7 г без зрошування становлять 50 – 70 г, а в умовах зрошування до 100 г, що за густоти 200 тисяч рослин/га дає можливість отримувати 12 – 15 т/га товарних головок. За смаком сорт Айдер відноситься до гострих, але з більш лагідним присмаком, порівняно з сортом Любаша. Головки щільно прикриті 5 – 8 сухими білуватими рожевими лусками. У головці 4 – 6 великих зубків.

Сорт пройшов експертизу і колективом авторів у 2021 році отримано Авторське свідоцтво на новий сорт часнику озимого Айдер.

Список літератури

1. Kamenetsky R., London Shafir I., Baizerman M., Khassanov F., Kik C. and Rabinowitch H.D. 2003. Garlic (*Allium sativum* L.) and its wild relatives from Central Asia: evaluation for fertility potential. Proceedings of the XXVIth International Horticultural Congress, Toronto, Canada. Acta Horticulturae 637: 83–91.
2. Kamenetsky R., London Shafir I., Zemah H., Barzilay M. and Rabinowitch H.D. 2004. Environmental control of garlic growth and florogenesis. Journal of the American Society for Horticultural Science 129(2): 144–151.
3. Державний реєстр сортів рослин, придатний для поширення в Україні у 2022 році. / підг. С. І. Мельник та ін., 2019. С. 415-418. URL: <https://minagro.gov.ua/ua/file-storage/reyestr-sortiv-roslin>. (дата звернення: 02.02.2022).
4. Сич З.Д. Кубрак С.М. Оцінювання сортів і місцевих форм часнику озимого за господарсько цінними ознаками в умовах Правобережного Лісостепу України. Збірник наукових праць «Агробіологія», 2020. № 1. С. 169-174. doi:10.33245/2310-9270-2020-157-1-169-174.

УДК 634.1:631.526.3,2.001.37

ТОЛСТОЛІК Л.М., канд. с.-г. наук, с.н.с.

Мелітопольська дослідна станція садівництва імені М. Ф. Сидоренка ІС НААН України

l.tolstolik@ukr.net

ВИЗНАЧЕННЯ АГРОТЕХНОЛОГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СОРТІВ ГРУШІ КОЛЕКЦІЇ МДСС ІМЕНІ М.Ф. СИДОРЕНКА ІС НААН

Наведено результати визначення комерційної цінності сортів груші для сучасних насаджень з урахуванням їх агротехнологічних особливостей. У ґрунтово-кліматичних умовах південного степу України встановлені ключові ознаки, які найсильніше впливають на формування конкурентних переваг сортів. Виділено сорти з найвищими значеннями комплексного показника комерційної цінності - Пектораль, Весільна, Кіргізьская зімня, Катюша, Вікторія, Янтарна, Яскрава.

Ключові слова: врожайність, груша, комерційна цінність, лежкість, маса плодів, сорт.

Садівницькі підприємства, працюючи в умовах невизначеності й ризику, в першу чергу зацікавлені у технологіях виробництва, що дозволяють реалізовувати конкурентні переваги, які у великій мірі визначаються інтелектуальним капіталом, до якого належить інноваційна складова, де ключовим елементом є сорти. У останні роки при вирощуванні груші відмічається зростання дії негативних факторів зовнішнього середовища, що призводить до зменшення потенційної стійкості дерев до стресу. Тому визначення біологічних особливостей культури, її реакції на зміни умов довкілля має першочергове значення при виборі сорту або групи сортів для конкретних ґрунтово-кліматичних умов і забезпечення виробництва якіснішої та ефективнішої, а отже, й більш конкурентоспроможної продукції.

Груша серед зерняткових культур займає друге місце після яблуні та, окрім високих смакових і товарних якостей плодів, характеризується більшою стабільністю врожаю і може забезпечити значне збільшення виробництва плодів у південному